

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 6.12.2010
COM(2010) 714 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par medus bišu veselību

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

par medus bišu veselību

I. Ievads

ES medus bišu (*Apis mellifera*) populācijai ir liela nozīme apputeksnēšanā, kā arī medus un citu biškopības produktu ražošanā. Tāpēc ES ir noteikusi saskaņotus noteikumus bišu veselības aizsardzībai un saglabāšanai, bet dalībvalstis var reglamentēt citus biškopības aspektus un ar to saistītās darbības. Biškopji un to apvienības aktīvi darbojas citās, nereglamentētās jomās, piemēram, labas biškopības prakses ieviešana un vadlīnijas. Šī sarežģītā sistēma ir veiksmīgi funkcionējusi gadu desmitiem. Tomēr nesen ir ziņots par bišu mirstības palielināšanos vairākās valstīs ES un ārpus tās.

Ir svarīgi proaktīvi aizsargāt bišu veselību, ņemot vērā biškopības īpatnības, dažādos iesaistītos dalībniekus, kā arī proporcionalitātes un subsidiaritātes principu.

2007. gadā pieņēma stratēģiju dzīvnieku veselības jomā Eiropas Savienībā (2007.-2013. gadam saskaņā ar principu “Profilakse ir labāka nekā ārstēšana”¹), pēc tam 2008. gadā pieņēma rīcības plānu², kurā noteikti konkrēti pasākumi četrās darbības jomās:

- prioritāšu noteikšana ES intervencei;
- mūsdienīga ES sistēma dzīvnieku veselības jomā;
- uzlabota profilakse un sagatavotība krīzes situācijām;
- zinātne, inovācijas un pētniecība.

Partnerība un saziņa ar ieinteresētajām personām ir divi stratēģijas pamatprincipi. Tiek pētītas arī nelegislatīvu pasākumu iespējas, lai palielinātu ražotāju atbildību attiecībā uz slimībā, kā arī viņu izpratni.

Atbilstīgi stratēģijai biškopju organizācijas, kuras satrauc bišu veselība ES, nesen aicināja vairāk pievērsties šim jautājumam. Eiropas Parlaments 2008. gada novembrī pieņēma rezolūciju par stāvokli biškopības nozarē³. Tas aicināja Komisiju veikt konkrētus pasākumus un nodrošināt šo pasākumu ir koordinētību.

Komisija jau ir sākusi vairākas iniciatīvas, lai risinātu biškopības nozares problēmas, un plāno vairākas citas.

¹ COM(2007) 539, galīgā redakcija, http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/index_en.htm.

² COM(2008) 545, galīgā redakcija, http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/documents_en.htm.

³ P6_TA(2008)0567, 2008. gada 20. novembris.

Šā paziņojuma mērķis ir **skaidri noteikt galvenās** ar bišu veselību saistītās **problēmas** un **galvenos pasākumus**, ko Komisija ir paredzējusi veikt, lai tās risinātu.

Šim paziņojumam jākalpo par pamatu turpmākām diskusijām ar Eiropas Parlamentu, Padomi, kā arī dalībvalstu iestādēm un ieinteresētajām personām. Tā mērķis ir palīdzēt **noteikt iespējamos turpmākos pasākumus**, kas nepieciešami ES līmenī.

II. ES biškopības nozare

Biškopība ir ES plaši attīstīta aktivitāte gan profesionālā (biškopji ar vairāk nekā 150 bišu saimēm), gan vaļasprieka līmenī. ES ir aptuveni 700 000 biškopji, no kuriem apmēram 97 % ir amatieri, un viņiem pieder aptuveni 67 % no ES stropiem. Lēš, ka medus produkcija ir tuvu pie 200 000 tonnām. Biškopība ir saistīta arī ar citu produktu ražošanu, piemēram, vasku, peru pienu, propolisu utt.

Bites līdz ar citiem kukaiņiem un organismiem ir arī nozīmīgi apputeksnētāji.

Faktori, ka jāņem vērā attiecībā uz nozari, ietver dažādu veidu biškopību (profesionālu vai kā vaļasprieku, stacionāras vai ceļojošas dravas, ganības); būtiskas atšķirības starp bišu veselību un tehnoloģiju salīdzinājumā ar citiem dzīvniekiem, piemēram, liellopiem, vistām utt.; dažādi reģioni (klimats, tradicionālā/vietējā produkcija); slimību izplatība. Biškopības nozares specifiskās raksturiezīmes, kas uzsvērtas iepriekš, rada dažādas vajadzības, pieejas, viedokļus un praksi.

III. Kas ietekmē bišu veselību

Pēdējos desmit gados dažādās pasaules valstīs biškopības nozari ir skārušas vairākas veselības problēmas.

Jo īpaši pēdējos gados ir bijuši vairāki ziņojumi par bišu mirstības palielināšanos gan ES, gan ārpus tās. Tas visā pasaulē ir radījis nopietnas bažas, un zinātniskajos pētījumos nav izdevies precīzi noskaidrot šīs mirstības cēloni vai apjomu.

Tomēr bišu veselība ir saistīta ar daudziem dažādiem faktoriem (baktērijas, vīrusi, parazīti utt.); atbilstīgas ārstēšanas pieejamība; invazīvās sugas; vides pārmaiņas. Jāņem vērā arī citi faktori, piemēram, pesticīdu lietošana lauksaimniecībā. Vismaz tādā mērā, lai noskaidrotu, vai tie ietekmē bišu veselību un cik lielā mērā.

Kas attiecas uz ģenētiski modificētiem organismiem (ĢMO), lai gan līdz šim nav pierādījumu par to saistību ar bišu veselību, Komisija turpinās sekot līdzi norisēm šajā jomā.

IV. Bitēm noteiktā ES dzīvnieku veselības sistēma

1) Spēkā esošās dzīvnieku veselības prasības bišu veselības aizsardzībai ES

Spēkā esošie tiesību akti⁴ paredz dzīvnieku veselības sertifikātus un prasības attiecībā uz bišu pārvietošanu starp dalībvalstīm. Šīs prasības ir paredzētas, lai novērstu un kontrolētu bišu slimības, proti, Amerikas un Eiropas peru puvi, mazās stropu vabolītes un *Tropilaelaps* ērces, kuras, pārvietojoties bitēm, var izplatīties. Mazā stropu vabolīte (*Aethina tumida*) un *Tropilaelaps* ērce ES ir eksotiski kaitēkļi. Ziņošana par tiem ir obligāta, lai dalībvalstis to parādīšanās gadījumā var rīkoties nekavējoties.

Taču iepriekš minētās prasības neattiecas uz nozīmīgu bišu parazītu (*Varroa*), kas ES ir klātesošs un plaši izplatīts, jo pārvietošanas aizliegums neierobežotu šī slimības ierosinātāja izplatīšanos, bet biškopjiem radītu ievērojamu slogu. Attiecībā uz citām slimībām, kuras ES uzskata par endēmiskām, situācija ir līdzīga. Dalībvalstīm tiek sniegts finansiāls atbalsts cita starpā bišu ērces apkarošanai (sk. X nodaļu).

2) Bišu veselības aizsardzība pret eksotiskām slimībām

Ir dzīvnieku veselības prasības dzīvu bišu un kameņu importam no trešām valstīm, lai izvairītos no eksotisku bišu slimību ieviešanas ES. Tās piemēro kopš 2000. gada⁵.

Mazā stropu vabolīte un *Tropilaelaps* ērce valstīs, kurās tās ir ieviesušās, rada būtiskus zaudējumus biškopības nozarei, un tāpēc ES importa noteikumi paredz, ka no trešām valstīm drīkst importēt vienīgi bišu mātes un kameņu kolonijas no bioloģiski drošām telpām. Šie noteikumi tika ieviesti, lai samazinātu jaunu slimību ieviešanu ES.

Šo dzīvnieku veselības prasību izpildi, ievēdot ES, pārbauda veterinārās robežkontroles punktos, bet dokumentu, identitātes un fizisko kontroli veic valsts pilnvarotie veterinārārsti. Šie pasākumi nodrošina bišu importa drošību, tajā pat laikā biškopjiem nodrošinot ģenētiskos resursus un ievērojot apputeksnēšanas vajadzības, jo īpaši siltumnīcās.

3) Dzīvnieku veselības stratēģija un bišu veselība

Dzīvnieku veselības stratēģijas mērķis ir nodrošināt vienotus un skaidrus dzīvnieku veselību regulējošus noteikumus. Komisija pašlaik gatavo **dzīvnieku veselības tiesību akta** priekšlikumu, kas laika gaitā aizstās spēkā esošos pamata tiesību aktus veterinārijas jomā, t. i., gandrīz 60 direktīvas un regulas par dzīvnieku veselības nosacījumiem dzīvu dzīvnieku un to produktu tirdzniecībai un importam, slimību kontroles pasākumiem, identifikācijas

⁴ Direktīva 92/65/EEK, ar ko paredz dzīvnieku veselības prasības attiecībā uz tādu dzīvnieku, spermas, olšūnu un embriju tirdzniecību un importu Kopienā, uz kuriem neattiecas dzīvnieku veselības prasības, kas paredzētas īpašos Kopienas noteikumos, kuri minēti Direktīvas 90/425/EEK A(I) pielikumā (OV L 268, 14.9.1992., 52. lpp.).

⁵ Lēmums 2000/462/EK, OV L 183, 22.7.2000., 18. lpp., kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar Regulu (ES) Nr. 206/2010. OV L 73, 20.3.2010., 1. lpp.

noteikumiem utt. Priekšlikuma galīgās redakcijas pieņemšana ir paredzēta 2012. gada sākumā. Tā mērķis ir vienkāršot spēkā esošos tiesību aktus un ieviest profilaktiskāku pieeju slimību kontrolei saskaņā ar jauno stratēģiju.

Jaunā dzīvnieku veselības tiesību akta sagatavošanā, jo īpaši apspriešanas posmā, veterināro profesiju pārstāvji un biškopji kā vienu no jomām, kura varētu būt ieguvēja no turpmākas ES dzīvnieku veselības tiesību aktu saskaņošanas, vairākkārt minēja bišu veselību.

Komisija vēl izvērtē iespējamo ietekmi uz biškopības nozari. Taču ir skaidrs, ka vispārējs dzīvnieku veselības tiesību akts varētu nodrošināt tiesisko regulējumu tādiem pamatelementiem kā vispārīgas definīcijas un kontroles pasākumu un pārvietošanas principus, savukārt citus elementus varētu noteikt ar deleģētiem vai īstenošanas aktiem. Lai risinātu jautājumus, uz kuriem ES līmeņa tiesību akti nebūtu attiecināmi, varētu paredzēt biežāk izmantot vadlīnijas ES un/vai valsts līmenī, vai attiecīgās nozares līmenī.

4) Nepieciešamība pēc zinātnes un tehnikas atziņām par bišu veselību

Biškopības nozares problēmas un bišu populācijas samazināšanās Eiropā un pasaulē ir sarežģīts un daudzveidīgs jautājums, un tas ir radījis bažas, no kurām minams arī atbilstošu zāļu trūkums bišu slimību ārstēšanai.

Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādes 2009. gada projektā “Bišu mirstība un bišu pārraudzība Eiropā”⁶ konstatēts, ka bišu populācijas samazināšanās iemesli ir saistīti ar daudziem faktoriem. Projektā izskatīti tādi jautājumi kā bišu slimības un kaitēkļi, saindēšanās ar pesticīdiem, ģenētiski modificētu kultūraugu ietekme un stress, kas saistīts ar izmaiņām barošanā un klimata apstākļos.

Tā kā netika konstatētas tieša cēloņsakarība starp bišu mirstības palielināšanos un konkrētām vielām vai aģentiem, vēl joprojām nav skaidrs, kas jādara, lai cīnītos efektīvi.

Bez pārraudzības datiem un rezultātiem nav iespējams saprast, kāda ir reālā situācija. Līdz ar to nav iespējams veikt atbilstīgus pasākumus bišu veselības jomā. Taču ir skaidrs, ka uzraudzībai šajā gadījumā ir ļoti svarīga nozīme.

EFSA projekta galvenajos secinājumos norādīts, ka ES dalībvalstu uzraudzības sistēmas pārsvarā ir vājas. Trūkst reprezentatīvu datu valsts līmenī un salīdzināmu datu par saimju zaudējumiem ES līmenī. ES līmenī arī trūkst standartizācijas un saskaņošanas attiecībā uz iegūtajiem datiem. Nav izveidota efektīva saskaņota kontroles sistēma attiecībā uz bitēm, lai izvērtētu bišu mirstību vai to pēc iespējas novērstu.

Komisija ir paredzējusi līdz 2011. gada beigām sākt izmēģinājuma uzraudzības programmu.

5) ES references laboratorija (EURL) attiecībā uz bišu veselību

⁶ <http://www.efsa.europa.eu/en/scdocs/doc/27e.pdf>.

ES references laboratorijas ir galvenais rīks risku pārvaldības sistēmā attiecībā uz dzīvnieku veselību. To nozīme ir atzīta attiecīgajos ES tiesību aktos par oficiālo kontroli⁷, kā arī vertikālajās direktīvās par ES pasākumiem konkrētu dzīvnieku slimību kontrolei.

Lai precīzi diagnosticētu slimības un piemērotu vajadzīgos kontroles un izskaušanas pasākumus, ir būtiski nodrošināt zinātniski pamatotas un vienotas pārbaudes. ES references laboratorijām ir būtiska nozīme attiecībā uz zinātnisko un tehnisko atbalstu dzīvnieku veselības jomā, tās atbalsta arī Komisijas un dalībvalstu pasākumus attiecībā uz dzīvnieku slimību uzraudzību, kontroli un izskaušanu (piemēram, vīrusu tipoloģija, slimību pārraudzība, konkrētu testu izstrāde). ES references laboratorijām ir liela nozīme arī starptautiskā mērogā tādās jomās kā analītisko metožu standartizācija.

ES Dzīvnieku veselības politikas novērtējumā⁸ izcelts, ka “dzīvnieku veselības laboratoriju tīkli ir pozitīvi ietekmējuši dzīvnieku veselības politikas mērķu īstenošanu, saglabājot cilvēku un dzīvnieku veselību”. ES Dzīvnieku veselības stratēģijā uzsvērts, ka ir svarīgi saglabāt un arī turpmāk uzlabot ES diagnostikas spēju (piemēram, laboratoriju tīkla finansējums).

Stratēģijas ietvaros nesen pabeigts īpašs ārējs novērtējums par ES references laboratorijām dzīvnieku veselības un dzīvu dzīvnieku jomā⁹. Viens no novērtējuma ieteikumiem ir izveidot jaunu ES references laboratoriju attiecībā uz bišu veselību¹⁰.

Tāpēc Komisija ir paredzējusi izraudzīt ES references laboratoriju bišu veselībai, kurai būtu jāsāk darboties 2011. gada aprīlī.

Šīs ES references laboratorijas uzdevums būs nodarboties ar zinātniskiem jautājumiem, kas norādīti minētajā EFSA ziņojumā, tostarp izstrādāt pamatnosacījumus efektīvas uzraudzības programmas īstenošanai. ES references laboratorijas attiecībā uz bišu veselību pirmais uzdevums būs sniegt tehnisku atbalstu iepriekš minētajai izmēģinājuma uzraudzības programmai. Šīs laboratorijas finansiālo atbalstu nodrošinās ar pašlaik pieejamajiem resursiem.

6) Uzlabot zināšanas par bišu veselību – programmas “Labāka apmācība nekaitīgai pārtikai” devums

Pastiprināta uzmanība bišu veselībai tika pievērsta programmā “Labāka apmācība nekaitīgai pārtikai”¹¹.

2010. un 2011. gadā kopumā 160 dalībnieki no visām ES dalībvalstīm un arī no septiņām valstīm ārpus ES mācījās vai mācīsies par visiem bišu veselības un

⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 853/2004 par oficiālo kontroli, OV L 165, 30.4.2004., 1. lpp.

⁸ http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/strategy/final_report_en.htm.

⁹ http://ec.europa.eu/food/animal/diseases/laboratories/eval_com_ref_labs_report_112009_en.pdf.

¹⁰ Pašlaik ir vienīgi ES references laboratorija atliekvielu testēšanai, kas veic medus pārbaudes, bet neviena ES references laboratorija nenodarbojas ar bišu veselības jautājumiem.

¹¹ http://ec.europa.eu/food/training_strategy/training/health_bees_exotic_animals_en.htm.

biškopības aspektiem. Četri plānotie mācību kursi ietver ES veselības prasības ES iekšējai tirdzniecībai un importam no trešām valstīm.

Līdz šim notikušajos divos mācībuursos 79 valsts amatpersonas iepazīstināja ar jaunākajām zināšanām, lai uzlabotu viņu izpratni par medus bišu veselības problēmām. Paredzēts, ka šīs amatpersonas veicinās labāku izpratni un sadarbību starp kompetentajām iestādēm un attiecīgajām grupām valsts, reģionālā un vietējā līmenī.

V. Bitēm paredzēto veterināro zāļu pieejamība

Pēc biškopju apvienību teiktā, nav pieejams pietiekami daudz atļautu zāļu bišu slimību ārstēšanai. Tā ir vispārēja problēma, kas rodas gadījumā, kad veterināro zāļu tirgus ir mazs un uzņēmumu gaidāmie ienākumi no ieguldījumiem ir minimāli. Termins, ko bieži izmanto šo nelielo tirgus aprakstam ir “reta izmantošana maznozīmīgām sugām” (*MUMS*). Ir veikti vairāki pasākumi, un te jo īpaši var minēt Eiropas Zāļu aģentūras veikumu¹²¹³.

Īpaši noteikumi, kas paredzēti inovācijai un jaunu veterināro zāļu izstrādes veicināšanai mazos un vidējos uzņēmumos, ietver administratīvo un procedūru palīdzību vai arī attiecīgi maksas samazināšanu, atbrīvojumus no maksas vai tās atlikšanu¹⁴.

Veterināro zāļu pieejamības (tostarp bitēm domātās) jautājums ir aktualizēts arī tiesiskā regulējuma pārskatā attiecībā uz šādiem (*MUMS*) izstrādājumiem.

Ieinteresētajām personām bija iespēja sabiedriskajā apspriešanā izteikt savu viedokli par spēkā esošā tiesiskā regulējuma stiprajiem un vājajiem punktiem un izteikt priekšlikumus, kā to varētu uzlabot. Komisija saņemtās atbildes izmantos, gatavojot pārskata ietekmes novērtējumu un attiecīgos gadījumos gatavojot priekšlikumus, lai veiktu tiesiskā regulējuma grozījumus. Oficiālo priekšlikumu ir paredzēts pieņemt 2012. gadā.

VI. Pārtikas nekaitīguma aspekti (atliekvielas medū)

Saskaņā ar attiecīgajiem tiesību aktiem¹⁵ dalībvalstis nodrošina, ka gadījumā, ja dalībvalstī nav atļautu veterināro zāļu, kuru lietošana noteikta attiecīgajai dzīvnieku sugai, ir pasākumi, kas ļauj veterinārārstam stingri noteiktos izņēmuma gadījumos zāles lietot ārpus lietošanas instrukcijā norādītajiem gadījumiem. Šo procedūru sauc par “kaskādi”.

¹² Eiropas Zāļu aģentūra īstenoja Veterināro zāļu klasifikācijas un veicināšanas politiku, kas norādīta retākai izmantošanai maznozīmīgākām sugām - http://www.ema.europa.eu/docs/en_GB/document_library/Regulatory_and_procedural_guideline/2009/10/WC500005157.pdf.

¹³ Eiropas Zāļu aģentūra 2009. gada decembrī organizēja semināru, lai apspriestu šo konkrēto aspektu attiecībā uz bišu veselību. http://ec.europa.eu/food/animal/liveanimals/bees/docs/EMA_conclusions.pdf.

¹⁴ Komisijas 2005. gada 15. decembra Regula (EK) Nr. 2049/2005, ar ko atbilstīgi Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (EK) Nr. 726/2004 paredz noteikumus par mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu maksām Eiropas Zāļu aģentūrai un tās administratīvās palīdzības saņemšanu (OV L 329, 15.12.2005., 4. lpp.)

¹⁵ 11. pants Direktīvā 2001/82/EK, OV L 311, 28.11.2001., 1. lpp.

Vielām, kuras lieto kaskādes sistēmā, nav noteikti skaidri noteikumi par maksimālo pieļaujamo atliekvielu daudzumu. Tas rada juridisko nenoteiktību gan ražotājiem (biškopjiem un veterinārārstiem), gan patērētājiem (kompetentajām iestādēm, kas atbild par pārtikas nekaitīgumu, un galu galā arī patērētājiem) un var radīt traucējumus medus iekšējā tirgū.

Komisija pieņems noteikumus par maksimālo pieļaujamo atliekvielu daudzumu vielām, kuras izmanto kaskādes sistēmā, kā arī izlīdzināšanas darbības atsaucēs vērtības. Tas atvieglos ES tirgū laistās pārtikas saskaņotu pārbaudi un galu galā uzlabos ES tiesiskā regulējuma skaidrību un noteiktību.

ES ir ieviestas pilnībā saskaņotas prasības attiecībā uz importētu dzīvu dzīvnieku, kā arī dzīvnieku izcelsmes produktu, ieskaitot medu un citus biškopības produktus, veterināro kontroli. Šīs kontroles ES robežkontroles punktos veic dalībvalstu kompetentās iestādes, lai nodrošinātu, ka produkti, kas importēti no ārpus ES valstīm, atbilst ES veselības importa nosacījumiem un sniedz garantiju, kas līdzvērtīga ES produktu garantijai.

VII. Pesticīdi

Attiecībā uz pesticīdiem 2009. gadā tika pieņemta jauna Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (EK)¹⁶ par augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū. Jaunā regula aizstāj Padomes Direktīvu 91/414/EEK. Tā saglabā noteikumu, saskaņā ar kuru pesticīdus ES līmenī var apstiprināt vienīgi tad, ja to lietošanai nav nevēlamas ietekmes uz bišu veselību vai bitēm vai to izmantošana uz medus bitēm rada nenozīmīgu ietekmi¹⁷.

Pesticīdu ietekmi uz bitēm izvērtē pirms to apstiprināšanas un, ja nepieciešams, tiek noteikti atbilstīgi riska mazināšanas pasākumi. Ja Komisija konstatē kaitīgu ietekmi pesticīdu lietošanas rezultātā, var pieņemt turpmākus riska mazināšanas pasākumus. Tā tas notika ar dažiem insekticīdiem, kad apstrādātu sēklu sēšanas laikā notika nejauša noplūde¹⁸.

Turklāt, lai pastiprinātu medus bišu aizsardzību, Komisija pašlaik pārskata pesticīdu dokumentācijas iesniegšanai prasītos datus. Ieinteresētajām personām bija iespēja izteikt savu viedokli par spēkā esošā tiesiskā regulējuma stiprajiem un vājajiem punktiem un par to, kā to varētu uzlabot.

VIII. Ģenētiski modificēti organismi (GMO)

Attiecībā uz GMO visā pasaulē ziņots par palielinātu bišu mirstību, taču nav ziņots par atšķirību starp apgabaliem, kur plaši audzē GMO (piemēram, Amerika), salīdzinājumā ar apgabaliem, kur GMO ir sastopami daudz retāk (piemēram, Eiropa), vai pat tām ES dalībvalstīm, kurās GMO audzēšana ir aizliegta. Situācija neatbalsta hipotēzi, ka bišu palielinātā mirstība ir saistīta ar plašāku GMO audzēšanu.

ES tiesību akti šajā jautājumā ir ļoti piesardzīgi. Pirms ģenētiski modificētu augu vai GMO izpata vidē un/vai audzē, tas pēc EFSA visaptveroša zinātniska riska

¹⁶ Regula (EK) Nr. 1107/2009, OV L 309, 24.11.2009., 1. lpp.

¹⁷ SK. Regulas 1107/2009 II pielikuma 3.8.3. punktu.

¹⁸ Komisijas Direktīva 2010/21/EK, OV L 65, 13.3.2010., 27. lpp.

novērtējuma, kas cita starpā ietver iespējamo ĢMO kaitīgo ietekmi uz bitēm, jāapstiprina atbilstīgi Direktīvai 2001/18/EK¹⁹ vai Regulai (EK) Nr. 1829/2003²⁰.

IX. Bišu aizsardzība, pievēršoties bioloģiskās daudzveidības zuduma problēmas risināšanai

Bišu veselību ietekmē arī bioloģiskās daudzveidības zudums. Viens no galvenajiem tiešajiem bioloģiskās daudzveidības zuduma iemesliem ir gan zemes izmantojuma pārmaiņas un tās nepareizs intensīvs izmantojums, gan zemes apstrādes pārtraukšana, kā arī tradicionālās lauksaimniecības un mežsaimniecības zudums, kas bieži vien radīja daudzveidīgu sugu biotopu. Biotopu izzušana un fragmentācija, piesārņojums un patogēni ir daži no iespējamajiem faktoriem, ar ko šī tendence skaidrojama. Tāpat var minēt arī apputeksnēšanas perioda traucējumus klimata pārmaiņu dēļ; invazīvo kukaiņu sugu izplatīšanos, izkonkurējot vietējos apputeksnētājus; invazīvos augus, kas vietējos apputeksnētājus aizvīlina prom no vietējiem augiem.

Komisija veicina pētniecību par apputeksnētāju daudzveidības saglabāšanu, atjaunošanu un ilgtspējīgu izmantošanu lauksaimniecībā.

Ir aizvien vairāk zinātnisku liecību par to, ka bites, kurām ir piekļuve ziedputekšņu sajaukumam no dažādiem augiem, ir veselīgākas nekā tās, kuras baro vienīgi ar viena veida ziedputekšņiem. Nesena pētījuma²¹ rezultāti liecina, ka būtisks bišu veselības faktors ir vide, kurā ir pietiekama bioloģiskā daudzveidība, lai saglabātu tādu ekosistēmas funkciju kā apputeksnēšana.

Eiropas lauksaimniecībā lauku attīstības programmas piedāvā agrovides pasākumu klāstu bioloģiskās daudzveidības veicināšanai. Tas ietver arī pasākumus attiecībā uz biškopjiem, piemēram, tādu augu izmantošana, kas pievilina medus bites. Pierādīts, ka šādi pasākumi videi ir būtisks ieguvums, jo īpaši ar lauksaimniecību atbalstot bioloģisko daudzveidību, un tie labvēlīgi ietekmē arī medus bites, jo tie ierobežo nepietiekamas apputeksnēšanas risku.

Komisija arī gatavo paziņojumu par ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģiju 2020. gada bioloģiskās daudzveidības mērķa sasniegšanai, kurā aplūkos bioloģiskās daudzveidības zuduma novēršanu vai samazināšanu, novēršot tās rašanās cēloņus. Paredzams, ka šīs stratēģijas īstenošana labvēlīgi ietekmēs bišu veselību.

X. Kopējā lauksaimniecības politika un bišu veselība

Papildus iepriekš aprakstītajiem lauksaimniecības un vides pasākumiem virkne pasākumu biškopības nozares atbalstam ir noteikta ar Padomes Regulu (EK) Nr. 1234/2007, ar ko izveido lauksaimniecības tirgu kopīgu organizāciju un paredz īpašus noteikumus dažiem lauksaimniecības produktiem (Vienotā TKO regula)²². Šos pasākumus var iekļaut dalībvalstu sagatavotajās biškopības programmās un, ja

¹⁹ OV L 106, 17.4.2001., 1. lpp.

²⁰ OV L 268, 18.10.2003., 1. lpp.

²¹ INRA (Cedric Alaux, François Ducloz, Didier Crauser un Yves Le Conte, 2010 - *Biology Letters*, publicēts tiešsaistē 2010. gada 20. janvārī; doi: 10.1098/rsbl.2009.0986).

²² OV L 299, 16.11.2007., 1. lpp., 106. pants.

uzskatāmas par attiecināmām, ES var daļēji līdzfinansēt attiecīgās izmaksas. Programmu ilgums ir trīs gadi.

Lai gan pasākumu galvenais mērķis ir palielināt medus ražošanas un tirdzniecības efektivitāti, daļa izdevumu ir paredzēti varroatozes apkarošanai un bišu skaita atjaunošana saimē.

Komisija iesniedza Padomei un Eiropas Parlamentam ziņojumu par to, kā tiek piemēroti pasākumi, lai uzlabotu biškopības produktu ražošanas un tirdzniecības vispārējos nosacījumus laikposmā no 2008. līdz 2010. gadam²³. Ziņojumā konstatēts, ka valsts programmu izstrādes mehānisms biškopības nozarei ir bijis ļoti labvēlīgs gan no dalībvalstu, gan no pašu biškopju viedokļa.

Komisija 2010. gada septembrī apstiprināja 27 dalībvalstu nacionālās programmas biškopības produktu ražošanas un tirdzniecības uzlabošanai 2011.–2013. gadā. ES ieguldījums programmu līdzfinansēšanā salīdzinājumā ar iepriekšējo laikposmu (2008–2010) ir palielinājies par nepilniem 25 %, proti, EUR 26 milj. vietā atvēlēti EUR 32 milj. gadā.

XI. Bišu veselības izpēte

ES bišu veselības pētniecības projektus atbalsta ar Septīto pamatprogrammu.

Kopumā ES budžetā pētniecībai attiecībā uz medus bitēm un citiem apputeksnētājiem jau ir atvēlēti aptuveni 10 miljoni euro. Pašreizējie projekti²⁴ ir veltīti savvaļas un domestikēto apputeksnētāju, tostarp medus bišu saimju, samazināšanās jautājumam Eiropā un tā iespējamajiem cēloņiem, kā arī atbilstīgu diagnostikas rīku izstrādei.

Komisija atbalsta arī COLOSS²⁵ COST rīcību, ar ko izveidoja Eiropas pētnieku un citu ieinteresēto personu tīklu, lai sekotu līdzi saimju zaudējumiem un apvienotu spēkus ar valsts pētniecības programmu dalībniekiem, lai izprastu un novērstu faktorus, kas rada lielāko saimju zudumu.

XII. Saziņa par bišu veselības jautājumiem

Viens no Komisijas galvenajiem mērķiem ir uzlabot iesaistīto personu saziņu ES vai valsts, reģionālā vai vietējā līmenī, kā arī dažādu politikas jomu starpā. Lai gan tas ir īstenojams dažādos veidos, paredzams, ka nesen izstrādātā Komisijas tīmekļa lapa²⁶ būs viens no ieinteresēto personu Eiropas galvenajiem kontaktpunktiem. Tajā pieejama nozares informācija par virkni pasākumu un tiesību aktiem attiecībā uz bišu veselību. Tajā ir arī saites uz citām lapām ar informāciju par dzīvnieku veselību, pētniecību, pesticīdiem utt. Komisija ir paredzējusi veikt turpmākas diskusijas ar ieinteresētajām personām par to, kā uzlabot saziņu.

XIII. Vispārēja saikne ar starptautiskiem pasākumiem

²³ COM(2010)267, galīgā redakcija.

²⁴ Pašreizējie projekti ir *Bee Doc*, *Cleanhive* un *STEP*.

²⁵ <http://www.coloss.org/>.

²⁶ http://ec.europa.eu/food/animal/liveanimals/bees/index_en.htm.

Pasaules Dzīvnieku veselības organizācija (*OIE*), starptautiski atzītā standartizācijas organizācija dzīvnieku veselības jomā neseno izdeva paziņojumu par bišu veselību²⁷ un starptautiskajai sabiedrībai ierosināja “pastiprināt pētījumus par bišu mirstības cēloņiem un labāk kontrolēt un apkarot daudzās jaunās un jau zināmās slimības”. Bišu veselība minēta arī 5. Stratēģiskajā plānā 2011.-2015. gadam. Tā arī izstrādāja slimību kartes par bišu slimībām²⁸.

Komisija cieši sadarbojas ar *OIE*, lai apmainītos ar zinātnisko informāciju par bišu veselību, izvērstu sinerģiju un izvairītos no turpmāko pasākumu pārklāšanās.

XIV. **Secinājumi**

Komisija jau ir veikusi daudzus pasākumus dažādās politikas jomās, lai panāktu labāku izpratni par faktoriem, kas ietekmē bišu veselību, un labāk risinātu jau konstatētās problēmas. Iesākie pasākumi ir jāturpina un vajadzības gadījumā jāpastiprina, pamatojoties uz atbilstīgu novērtējumu par iespējamo risku dzīvnieku un cilvēku veselībai, un plašākā nozīmē, arī videi. Komisijai jāņem vērā attiecīgie sociālekonomiskie aspekti un nepieciešamība nozarei saglabāt konkurētspēju pasaules tirgū.

Kā minēts šajā paziņojumā, Komisija ir apņēmusies veikt virkni pasākumu. Ir svarīgi izprast, ka šo pasākumu veiksmīgs iznākums ir iespējams vienīgi tad, ja visas ieinteresētās personas darbojas konstruktīvi un pārskatāmi.

Tāpēc Komisija sāks diskusijas piemērotos forumos, lai iegūtu plašas atsauksmes par tās nodomiem un uzlabotu tās novērtējumu un pārvaldību attiecībā uz bišu veselības stāvokli.

Tomēr tas nebūs pietiekami, lai veiktu pasākumus Eiropas līmenī. Jomas, kurās vēl jāpanāk progress, ietver (šis uzskaitījums ir nepilnīgs) bioloģisko drošību un biškopju ražošanas praksi, ražošanas nozares jaunu zāļu izstrādi bitēm, uzlabotu apmācības programmu izstrādi iestādēm un biškopjiem.

Jo īpaši nevalstiskās organizācijas un biškopības nozares platformas loma var būt divējāda – sākt un īstenot daudzus jaunus pasākumus. Salīdzinoši mazāk reglamentētās biškopības jomās ir ļoti iespējams, ka uzlabotas valsts un starptautisko organizāciju un biškopju vadlīnijas varētu situāciju būtiski uzlabot un tas pilnībā atbilstu proporcionalitātes un subsidiaritātes principam.

Komisijas vēlas dzirdēt Eiropas Parlamenta un Padomes viedokli par šajā paziņojumā minēto pasākumu norisi.

Ir svarīgi izprast, ka šo iniciatīvu iznākums ir iespējams vienīgi tad, ja visas ieinteresētās personas darbojas konstruktīvi un pārskatāmi. Biškopjiem un dalībvalstu kompetentajām iestādēm ir galvenā loma efektīvu pasākumu veikšanā.

²⁷ http://www.oie.int/eng/press/en_100428.htm.

²⁸ <http://www.oie.int/eng/ressources/BEES-EN.pdf>.